

ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ Α΄ ΤΕΤΡΑΜΗΝΟΥ

Όνοματεπώνυμο μαθητή/τριας.....

Τα παρακάτω αποσπάσματα (ΚΕΙΜΕΝΟ 1 ΚΑΙ ΚΕΙΜΕΝΟ 2) προέρχονται από το βιβλίο του Fernando Savater «Μιλώντας στον γιο μου για την ηθική και την ελευθερία». Στο πρώτο απόσπασμα (ΚΕΙΜΕΝΟ 1) ο συγγραφέας ασχολείται με την «ηλιθιότητα»¹ δίνοντας άλλη σημασία από τη συνηθισμένη, ενώ στο δεύτερο απόσπασμα (ΚΕΙΜΕΝΟ 2), από τον επίλογο του βιβλίου, ολοκληρώνει την πραγματεία του με τις τελευταίες συμβουλές προς τον γιο του.

ΚΕΙΜΕΝΟ 1

Ο ηλίθιος κουτσαίνει πνευματικά: είναι το πνεύμα του χωλό² και ασθενές, παρ' όλο που το σώμα του φέρνει βόλτες στον αέρα. Υπάρχουν ηλίθιοι διαφόρων τύπων, να διαλέξεις:

α) Αυτός που πιστεύει ότι δε θέλει τίποτα, αυτός που λέει ότι όλα το ίδιο τού κάνουν, αυτός που ζει με ένα διαρκές χασμουρητό ή σε μόνιμη σιέστα³, παρόλο που έχει τα μάτια ανοικτά και δε ροχαλίζει.

β) Αυτός που πιστεύει ότι τα θέλει όλα, το πρώτο που βρίσκει μπροστά του αλλά και το εντελώς αντίθετο: να φύγει και να μείνει, να χορέψει και να παραμείνει καθισμένος, να μασήσει σκόρδα και να δώσει υπέροχα φιλιά, όλα συγχρόνως.

γ) Αυτός που δεν ξέρει τι θέλει και δεν μπαίνει στον κόπο να ψάξει να το βρει. Μιμείται τα θέλω των γύρω του ή τους πάει κόντρα, γιατί, ό,τι κάνει, υπαγορεύεται από την πλειοψηφική γνώμη αυτών που τον περιβάλλουν· είναι κομφορμιστής⁴ χωρίς στοχασμό ή επαναστάτης χωρίς αιτία.

δ) Αυτός που ξέρει τι θέλει και ξέρει αυτό που θέλει γιατί το θέλει, αλλά το θέλει χαλαρά, με φόβο ή αδύναμα. Στο τέλος καταλήγει να κάνει πάντα αυτό που δε θέλει και να αφήνει αυτό που θέλει για την επόμενη, μήπως τότε έχει περισσότερο θάρρος.

ε) Αυτός που θέλει με δύναμη, με σφοδρότητα, σχεδόν με βαρβαρότητα, αλλά γελιέται, δεν ξέρει ποια είναι η πραγματικότητα που επιθυμεί, πλανιέται αξιολύπητα και καταλήγει να μπερδεύει το καλό με αυτό που θα τον καταστρέψει.

Όλοι αυτοί οι τύποι ηλιθίων χρειάζονται δεκανίκια, δηλαδή χρειάζονται άλλα, ξένα στηρίγματα, που δεν έχουν καμιά σχέση με την προσωπική ελευθερία και σκέψη. [...]

¹ α) η μειωμένη διανοητική ανάπτυξη, β) (συνεκδοχικά) ο αστόχαστος λόγος ή πράξη, ανοησία (Μπαμπινιώτης, Λεξικό για το σχολείο και το γραφείο)

² ελαττωματικό, ελλιπές

³ η μεσημεριανή ανάπαυση

⁴ αυτός που συμβιβάζεται

Και λυπάμαι πιο πολύ ακόμα που οφείλω να σε πληροφορήσω για συμπτώματα ηλιθιότητας που συνηθίζουμε να έχουμε σχεδόν όλοι ... Συμπέρασμα: Συναγερμός! Στη σκοπιά! Η ηλιθιότητα παραμονεύει και δε συγχωρεί!

ΚΕΙΜΕΝΟ 2

Η ζωή δεν είναι σαν τα φάρμακα, που όλα κυκλοφορούν με τις οδηγίες χρήσης τους, όπου εξηγούνται οι αντενδείξεις του προϊόντος και αναγράφεται λεπτομερώς η δοσολογία και ο τρόπος με τον οποίο πρέπει να λαμβάνεται. Τη ζωή μάς τη δίνουν χωρίς συνταγογράφηση και χωρίς οδηγίες χρήσης. Η ηθική δεν μπορεί να αναπληρώσει εντελώς αυτό το έλλειμμα, γιατί δεν είναι τίποτα περισσότερο από το χρονικό των προσπαθειών που κάνουν οι άνθρωποι για να το διορθώσουν. [...]

Γι' αυτό αρνήθηκα να σου δώσω μια σειρά οδηγιών για συγκεκριμένα ζητήματα: για την άμβλωση, για την αντίρρηση συνείδησης, για το ένα και για το άλλο. Ούτε φυσικά είχα την τόλμη να σου κάνω κήρυγμα σε ύφος παραπονεμένου ή ενοχλημένου για τα «κακά» του αιώνα μας: τον καταναλωτισμό, αχ! Την έλλειψη αλληλεγγύης, εχ! Τη μανία του χρήματος, οχ! Τη βία, ουχ! Την κρίση των αξιών, αχ, εχ, οχ, ουχ! Έχω τις απόψεις μου και γι' αυτά και γι' άλλα, αλλά εγώ δεν είμαι «η ηθική» · είμαι απλώς μπαμπάς. Μέσω εμού, το μόνο που μπορεί να σου πει η ηθική είναι να ψάχνεις και να σκέφτεσαι μόνος σου, ελεύθερα, υπεύθυνα, χωρίς να πέφτεις σε παγίδες. Προσπάθησα να σου μάθω τρόπους να βαδίζεις, αλλά ούτε εγώ ούτε κανένας άλλος έχει το δικαίωμα να σε κουβαλήσει στους ώμους του.

Ωστόσο, να τελειώσω με μια συμβουλή; Μια και πρόκειται στη ζωή σου να επιλέγεις, φρόντιζε να κάνεις πάντα τις επιλογές εκείνες που θα σου επιτρέπουν κατόπιν μεγαλύτερο αριθμό άλλων πιθανών επιλογών, όχι αυτές που οδηγούν σε αδιέξοδο. Επίλεξε αυτό που σε κάνει να είσαι ανοικτός στους άλλους, σε νέες εμπειρίες, σε διαφορετικές χαρές. Απόφευγε ό,τι σε κλείνει και ό,τι σε χαντακώνει. Κατά τα άλλα, καλή τύχη και εμπιστοσύνη στον εαυτό σου!

Fernando Savater, 2013 *Μιλώντας στον γιο μου για την ηθική και την ελευθερία*, Αθήνα: Εκδ. Πατάκη, σελ. 106-107 και 194-195 (Διασκευή)

ΚΕΙΜΕΝΟ 3 (λογοτεχνικό κείμενο)

Το ποίημα «Το μαχαίρι» του Τάσου Πορφύρη (γεν.1931) δημοσιεύτηκε στο περιοδικό Μανδραγόρας, τχ.60/Απρίλιος 2019, σελ.4.⁵

⁵ Υπενθυμίζεται ότι το λογοτεχνικό κείμενο δεν έχει απαραίτητα νοηματική συνάφεια με τα μη-λογοτεχνικά κείμενα

ΤΟ ΜΑΧΑΙΡΙ

Τούτο το μαχαίρι είναι γερά μπηγμένο
Στα πλευρά μου ανάμεσα
Καμπουριάζω απ' τον πόνο
Παραμιλώ απ' τον πόνο
Δεν μπορώ να ρίξω ένα ρούχο πάνω μου
Δεν μπορώ να βγάλω το μαχαίρι ή
Να το σπρώξω βαθύτερα
Βολεύτηκα επί πλέον προσέχω
Πώς κάθομαι πού στέκω πώς
Κοιμάμαι μα ποιος ενδιαφέρεται;
Ο καθένας αγκαλιά με την πληγή του.

ΘΕΜΑ Α' (15 μονάδες)

Με συνοπτικό τρόπο να αποδώσεις το νοηματικό περιεχόμενο στον όρο «ηλίθιος», όπως τον εννοεί ο συγγραφέας στο παρακάτω απόσπασμα του κειμένου 1: «α) Αυτός που πιστεύει ότι δε θέλει τίποτα ... καταλήγει να μπερδεύει το καλό με αυτό που θα τον καταστρέψει». (70-80 λέξεις)

ΘΕΜΑ Β'

1^ο ερώτημα (15 μονάδες)

Να γράψεις δίπλα από κάθε γράμμα τη λέξη Σωστό ή Λάθος, ανάλογα με το αν νομίζεις ότι η πρόταση αποδίδει ορθά το νόημα του Κειμένου 2. Στη συνέχεια να τεκμηριώσεις την απάντησή σου, παραθέτοντας τα αντίστοιχα χωρία από το κείμενο.

- α. Είναι αυστηρά προδιαγεγραμμένη η πορεία που ακολουθούμε στη ζωή μας.
- β. Ο συγγραφέας θέλει να δείξει στο παιδί του τρόπους να πορεύεται στη ζωή του και όχι να τον χειραγωγήσει.
- γ. Ο συγγραφέας δε νιώθει ικανός να συμβουλέψει το παιδί του, γιατί ο ίδιος δεν έχει σχέση με την ηθική.
- δ. Η ηθική υπαγορεύει την ακηδεμόνευτη σκέψη.
- ε. Ο συγγραφέας τον παροτρύνει να είναι επικοινωνιακός και ανοιχτόμυαλος.

2^ο ερώτημα (10 μονάδες)

Στο κείμενο 2 ο συγγραφέας αφενός θέλει να επικοινωνήσει με τον γιο του και αφετέρου θέλει να τον συμβουλεύσει. Να καταγράψεις δύο γλωσσικές επιλογές του συγγραφέα για κάθε ένα από τους δύο παραπάνω στόχους. (10 μονάδες)

3^ο ερώτημα (15 μονάδες)

3α. «Ούτε φυσικά είχα την τόλμη ... είμαι απλώς μπαμπάς»:

Με βάση το παραπάνω απόσπασμα από το Κείμενο 2 α) να επιλέξεις μία από τις παρακάτω προτάσεις που κατά την άποψή σου αποδίδει το νόημά του και β) να τεκμηριώσεις την απάντησή σου με αναφορές στο νοηματικό περιεχόμενο και σε γλωσσικές επιλογές του συγγραφέα. (5 μονάδες)

- i. Ο συγγραφέας ειρωνεύεται τη διαφορετική στάση που κρατούν άλλοι ενήλικοι ως προς τον συμβουλευτικό τους ρόλο απέναντι στους νέους.
- ii. Ο συγγραφέας εκφράζει τη συμπάθειά του σε όσους κρατούν διαφορετική στάση από αυτόν ως προς τον συμβουλευτικό τους ρόλο απέναντι στους νέους.

3β. Να επιλέξετε ποιος από τους επόμενους είναι ο κυρίαρχος τρόπος με τον οποίον οργανώνεται η σκέψη του συγγραφέα στο κείμενο 1

α. Αιτιολογική ανάλυση με καταγραφή επιχειρημάτων

β. Ορισμό και διαίρεση

γ. Περιγραφή και οδηγίες

Να αιτιολογήσετε πώς συμβάλλει ο τρόπος στην αποτελεσματικότητα ή όχι έκφρασης των απόψεων του (μονάδες 10).

ΘΕΜΑ Γ' (15 μονάδες)

Ποιο είναι κατά τη γνώμη σας το θέμα του ποιήματος (Κείμενο 3); Ποια είναι η άποψή σου για τον τρόπο με τον οποίο φαίνεται να αντιμετωπίζεται το θέμα από το ποιητικό υποκείμενο ; (100-150 λέξεις)

ΘΕΜΑ Δ' (30 μονάδες)

Σε άρθρο σου, το οποίο θα αναρτηθεί στην ιστοσελίδα του σχολείου σου, επιλέγεις να αναδείξεις ως το πιο σημαντικό για σένα και για τους/ τις συμμαθητές/τριές σου, στους οποίους απευθύνεσαι, ένα από τα συμπτώματα της «ηλιθιότητας» (κείμενο 1) και στη συνέχεια διατυπώνεις τη δική σου άποψη για τους τρόπους με τους οποίους αυτό μπορεί να αντιμετωπιστεί (300 – 350 λέξεις).